

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ქრისტინა ჯღანჯღავა

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზეგავლენა რეციპიენტი ქვეყნის
ეკონომიკურ ზრდაზე

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

თბილისი 2013

ნაშრომი შესრულებულია საერთაშორისო ბიზნესის კათედრაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

თეიმურაზ შენგელია - ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სრული პროფესორი, “საერთაშორისო ბიზნესის” კათედრის ხელმძღვანელი.

ოფიციალური შემფასებლები:

1. შოთა ვეშაპიძე – ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, სრული პროფესორი
2. მიხეილ ჩიკვილაძე, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი თსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2013 წლის 29 მარტს 14.00 საათზე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი 0186, თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. 2; თსუ, მაღლივი კორპუსი, აუდიტორია 206.

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში.

მისამართი: 0186, თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. 2

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი

ავტორეფერატის სტრუქტურა:

თემის აქტუალობა	გვ 4.
კვლევის მიზნები და ამოცანები	გვ.7
კვლევის საგანი და ობიექტი	გვ.8
თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები	გვ.8
ნაშრომის ძირითადი საკითხების სიტემატიზაცია	გვ.9
მეცნიერული სიახლე	გვ.20
პრაქტიკული მნიშვნელობა	გვ.21
გამოქვეყნებული ნაშრომები	გვ.22
დისერტაციის სტრუქტურა და მოცულობა	გვ.23

თემის აქტუალობა

თანამედროვე ეტაპზე გლობალიზებულ მსოფლიო ეკონომიკაში, უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები (უპი) ურთიერთდამოკიდებული ეროვნული ეკონომიკების ზრდის მამოძრავებელი ძალაა და მისი შესწავლა და ანალიზი აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს. ამ პრობლემის გადაწყვეტას მიეძღვნა არაერთი ქართველი და უცხოელი მეცნიერის ნაშრომი.

საერთაშორისო საინვესტიციო საქმიანობა გლობალური ბიზნესის მნიშვნელოვანი ფორმაა, რომლის დროსაც უცხოური კომპანიები აბანდებენ კაპიტალს სხვადასხვა ქვეყნებში. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები გვევლინება ლიბერალური, ღია ეკონომიკური სისტემის განუყოფელ ნაწილად და მისი განვითარების კატალიზატორად. ბოლო წლებში ჩამოყალიბებული ტენდენციის მიხედვით, მსოფლიო ქვეყნების ეროვნული ეკონომიკური სისტემა, განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებში, მიმართულია ინვესტიციათა ნაკადების ზრდისკენ. ცხადია ისიც, რომ საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისა და მოდერნიზაციისთვის აუცილებელია უპი-ების შესაძლებლობების მაქსიმალური გამოყენება და შესაბამისი გარემოს შექმნა, რაც განსაზღვრავს ამ პროცესის ეფექტიანობას. თანამედროვე სამეცნიერო-პრაქტიკულ ლიტერატურაში პრობლემის აქტუალობიდან გამომდინარე, ფართოდ განიხილება ის პრინციპები, რომელთა პრაქტიკაში გატარება ხელს შეუწყობს უცხოური

ინვესტიციების მოზიდვას და ქვეყანაში ხელსაყრელ საინვესტიციო კლიმატის შექმნას.

აღსანიშნავია, რომ XX საუკუნის 80-იან წლებამდე მსოფლიო ეკონომიკაში უპი-ების მიმართ დომინირებდა სავსებით განსხვავებული რადიკალური მიდგომა, სადაც ინვესტიციათა რეციპიენტი ქვეყნებისთვის უპი-ების უარყოფით ზეგავლენაზე იყო ყურადღება გამახვილებული. აღნიშნულმა მიდგომამ ტრანსფორმაცია განიცადა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი პერიოდიდან, რადგანაც მსოფლიო ეკონომიკაში უპი-ების როლი მნიშვნელოვნად გაიზარდა. თანამედროვე ეტაპზე სავაჭრო პოლიტიკის ლიბერალიზაციამ განაპირობა საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო წარმოების ზრდა. XX საუკუნის 80-იანი წლებიდან ტრანსეროვნული კორპორაციების (ტეკ) მიერ განხორციელებული უპი-ების უზარმაზარმა ნაკადებმა გამოიწვია მნიშვნელოვანი ცვლილებები ტექნოლოგიურ სფეროში, რამაც ხელი შეუწყო მსოფლიოში ვაჭრობისა და ინვესტიციათა რეჟიმის ლიბერალიზაციას განსაკუთრებით ბაზრების პრივატიზაციის შედეგად. ამ მხრივ, გლობალიზაცია ქმნის შესაძლებლობებს რათა განვითარებადმა ქვეყნებმა ვაჭრობისა და ინვესტიციების დახმარებით მიაღწიონ სწრაფ ეკონომიკურ ზრდას.

უცხოელი ინვესტორები უპი-ების მეშვეობით ეფექტიანად იყენებენ აქტივებსა და რესურსებს, ხოლო ინვესტიციათა რეციპიენტი ქვეყნები კი სარგებლობენ თანამედროვე ტექნოლოგიებით, ერთვებიან საერთაშორისო წარმოებასა და სავაჭრო ქსელებში.

ცალკეული თეორიული მოდელები (ეკონომიკური ზრდის ნეოკლასიკური, ენდოგენური და ინდუსტრიალიზაციის თეორიები) ხაზს უსვამენ რეციპიენტი ქვეყნებისთვის უპი-ების დადებით ზეგავლენას ეკონომიკურ ზრდაზე, (მაგალითად: მწარმოებლურობის ზრდა, ტექნოლოგიების გადაცემა, ახალი პროცესების დანერგვა, მართვის პრაქტიკის გაუმჯობესება, “ნოუ-ჰაუს” ხელმისაწვდომობა,

დასაქმებული პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება და ა.შ). ყველა აღნიშნული ფაქტორი მთლიანობაში დადებითად ზემოქმედებს მასპინძელი ქვეყნის ეკონომიკის მოდერნიზაციასა და ხელს უწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას.

ემპირიული კვლევები ადასტურებენ უპი-ებსა და ეკონომიკურ ზრდას შორის არაერთგვაროვანი დამოკიდებულების არსებობას. მაგალითად, ს. ზალცის, ჰ. სინგერისა და რ. პრებიშის, ბ. აითკენისა და ა. ჰარისონის მიერ ჩატარებული ემპირიული კვლევებით დასტურდება უპი-ების ნეგატიური ზემოქმედება ეკონომიკურ ზრდაზე, რაც ეფუძნება არასრულყოფილი ეროვნული ბაზრების არსებობას. სხვა უარყოფითი ეკონომიკური შედეგები დაკავშირებულია ნაწილობრივ ადგილობრივ წარმოებათა გაკოტრებასთან, ტეკ-ების საბაზრო ძალაუფლების გაფართოებასა და ბაზირების ქვეყანაში მოგების რეპატრირებასთან. თუმცა, ეკონომიკურ ლიტერატურაში ემპირიული კვლევების უმეტესობა ადასტურებს უპი-ების დადებით ზეგავლენას მიმღები ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე. მაგალითად, ლ. კროსკას, მ. ბენგოა&კალვოსა და ბ. სანჩეს რობლესის, ე. ბორენშტეინისა და დე გრეგორიო&ლის კვლევებმა დაასაბუთა უპი-ების დადებითი როლი მიმღები ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე, რომელიც სტიმულს აძლევს აღნიშნულ ქვეყნებში კაპიტალის დაგროვებას. განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნები დაინტერესებულნი არიან მოიზიდონ უცხოურ ინვესტიციათა დიდი ნაკადები, რამდენადაც ისინი წარმოადგენენ ეკონომიკური ზრდის მნიშვნელოვან მასტიმულირებელ ფაქტორს. აღნიშნული ქვეყნები ხასიათდებიან კაპიტალის დეფიციტით, არასაკმარისი შიდა დანაზოგი ვერ აფინანსებს შიდა საინვესტიციო მოთხოვნას, რაც უარყოფითად აისახება როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო ინვესტიციებზე. თანამედროვე ეტაპზე, საქართველოს ეკონომიკისათვის უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა

მნიშვნელოვანი პრიორიტეტია, რაც ხელს შეუწყობს ქვეყანაში მდგრად ეკონომიკურ განვითარებას.

თანამედროვე სამეცნიერო-პრაქტიკულ ლიტერატურაში აქტიურად განიხილება ის პრინციპები, რომელთა პრაქტიკაში გატარება ხელს შეუწყობს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას და შექმნის ქვეყანაში ხელსაყრელ საინვესტიციო კლიმატს. რადგანაც უპი-ების ზეგავლენა განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკურ ზრდაზე წარმოადგენს რთულ საკითხს და სამეცნიერო წრეებში იწვევს არაერთგვაროვან დამოკიდებულებას, ამიტომ, აუცილებელად მიგვაჩნია რეკომენდაციების შემუშავება იმ მიზნით, რომ მოხდეს რეციპიენტი ქვეყნის ეკონომიკაზე უპი-ების დადებითი ზეგავლენის მაქსიმიზება და შესაბამისად ნეგატიური შედეგების შემცირება.

ზემოაღნიშნული მოტივები დაედო საფუძვლად სადისერტაციო თემატიკის არჩევას.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

კვლევის ძირითადი მიზანია ემპირიულ ეკონომიკურ კვლევაში ეკონომეტრიკული მეთოდის, კერძოდ, რეგრესული ანალიზის საფუძველზე უპი-ების ანალიზი და მათი ზეგავლენის დადგენა რეციპიენტი ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის (მშპ) მაჩვენებელზე.

ამ მიზნობრივი ორიენტირიდან გამომდინარე დისერტაციის ძირითად ამოცანებს წარმოადგენს:

- უპი-ების ფორმების კლასიფიკაციის დადგენა და საქართველოში ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით მათი დაფუძნების შესაძლებლობების განსაზღვრა;

- უპი-ების როლისა და იმ ფაქტორების გამოკვლევა, რომლებიც ზეგავლენას ახდენს ქვეყანაში ინვესტიციური აქტივობის ზრდაზე;
- უცხოური კაპიტალის მოზიდვის პროცესში განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისთვის საინვესტიციო პოლიტიკის როლის დადგენა;
- რეგრესული ანალიზის საფუძველზე 1997-2010 წწ-ში უპი-ების ზეგავლენის დადგენა საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე. ამ ანალიზის შედეგად პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავება;
- საქართველოში არსებული ბიზნესგარემოს ანალიზი, პრობლემების გამოვლენა და სრულყოფის შესაძლებლობების დადგენა.

კვლევის საგანი და ობიექტი

სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის საგანია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები და მათი ზეგავლენა რეციპიენტი ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე.

კვლევის ობიექტია საქართველოში არსებული ბიზნესგარემო და უცხოური ინვესტიციების როლი მისი გაუმჯობესების პროცესში

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

ნაშრომის თეორიული საფუძვლია სოლოუს ნეოკლასიკური ეკონომიკური ზრდის თეორია, ენდოგენური ზრდის მოდელი და ჰიმერის ინდუსტრიალიზაციის თეორია. სადისერტაციო ნაშრომში ფართოდ გამოიყენება ქართველი და უცხოელი მეცნიერების ფუნდამენტური კვლევები ამ დარგში.

კვლევის ინფორმაციული ბაზას წარმოადგენს UNCTAD-ის, WTO-ს, OECD-ს, მსოფლიო ბანკის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის მასალები, ასევე, ქართულ და უცხოურ პერიოდულ ლიტერატურაში გამოქვეყნებული სამეცნიერო შრომები, კვლევის პროცესში გამოყენებულია სტატისტიკური ანალიზის რეგრესული მოდელი, დაკვირვების მეთოდები. კვლევის მონაცემები გაანალიზებულია სტატისტიკური პროგრამით – Statistical Package for the Social Sciences (SPSS).

ნაშრომის ძირითადი საკითხების სისტემატიზაცია

თავი I. “უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები”

მოცემულ თავში დეტალურადაა გაანალიზებული უპი-ების ფორმები. გრინფილდი (მწვანე ველის); ბრაუნფილდი; “შერწყმა” და “შთანთქმები”; ჰორიზონტალური; ვერტიკალური; ერთობლივი საწარმოები. უპი-ების თითოეული ფორმა მნიშვნელოვან როლს

ასრულებს მიმღები ქვეყნის მდგრად ეკონომიკურ განვითარებაში, ზრდის რეციპიენტი ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას, ხელს უწყობს დასაქმებას და ამცირებს მასპინძელ ქვეყანაში სოციალურ უთანასწორობას. გარდა ამისა, განხილულია, თუ უპი-ების რომელი ფორმა – გრინფილდ ინვესტიციები თუ “შერწყმა-შთანთქმის” გარიგებებია განვითარებადი ქვეყნებისთვის სარგებლის მომტანი, ამასთან გამოყოფილია საქართველოში განსაზღვრული ფორმის უპი-ების, კერძოდ “შერწყმა-შთანთქმის” , როგორც ინვესტიციათა დაბანდების ეფექტიანი ხერხის როლი, ქვეყანაში სწორი საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებაში; ჩვენი აზრით, საქართველოში გრინფილდ ინვესტიციების (რომელიც მოიცავს ახალი საწარმოს მართვის მეთოდების დაფუძნებას) განხორციელება ხელს შეუწყობს ახალი ბიზნესის განვითარების შესაძლებლობას, თუმცა საწარმოთა მშენებლობა ნულიდან საკმაოდ სარისკო საქმეა ისეთ ქვეყანაში, რომელიც ჯერ კიდევ დიდი გამოწვევების წინაშე დგას. დღეისათვის ქვეყანაში განხორციელებული ინვესტიციები ძირითადად “შერწყმა-შთანთქმის” გარიგებებით დგება (იხ.ცხრლ.1.8), თუმცა ამ უკანასკნელის მაგალითები საქართველოს ბაზარზე ძალიან ცოტაა, ერთ-ერთი მიზეზი ისაა, რომ კომპანიათა “შერწყმა-შთანთქმის” პროცესი რთული და მრავალფეროვანია. საქართველოში არსებული საწარმოებისთვის, რომლებიც ფინანსებისა და ნოუ-ჰაუს დეფიციტს განიცდიან, აღნიშნულ ინვესტიციათა გარიგებების ზრდა ხელს შეუწყობს მოწინავე ტექნოლოგიების დანერგვას, საწარმოთა კონკურენტუნარიანობის ზრდას და, საბოლოო ანგარიშით, იქნება ინვესტიციათა დაბანდების ეფექტიანი ხერხი. ყოველივე აღნიშნულის საფუძველს ქვეყნისათვის წარმოადგენს სწორი საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც დეტალურადაა განხილული დისერტაციის მეორე თავში.

დღეისათვის მსოფლიოს ყველა ქვეყანა ცდილობს მოიზიდოს უპი-ები, რამდენადაც ის ასოცირდება ეკონომიკურ ზრდასა და პროგრესთან. თეორიულად, უპი-ების შემოდინება ქვეყანაში დადებითად ზემოქმედებს მიმღები ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე. თუმცა ეკონომიკურ ლიტერატურაში ემპირიული კვლევები ადასტურებს უპი-სა და ეკონომიკურ ზრდას შორის არაერთგვაროვანი დამოკიდებულების არსებობას. ჩვენს მიერ ჩატარებული რეგრესული ანალიზის მიზნად დავსახეთ იმის დადგენა, თუ როგორი ზეგავლენა მოახდინა უპი-ების შემოდინებამ საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე 1997-2010 წლებში. კვლევის პროცესში გამოყენებულმა ეკონომეტრიკულმა მეთოდმა მოიცვა შემდეგი კოეფიციენტები: მსაზღვრელი კოეფიციენტი R-კვადრატი, სტანდარტული ცდომილების კოეფიციენტი (Standard Error), T-სტატისტიკა და F-თანაფარდობის კოეფიციენტი. ჩვენი მოდელი მოიცავს სამ ცვლადს: უპი-ებს, მშპ-სა და საგარეო ვაჭრობას (სვ). ცვლადებს შორის კავშირი განტოლების სახით ჩაიწერება შემდეგნაირად:

$$\text{მშპ} = \beta_0 + \beta_1(\text{უპი}) + \beta_2(\text{სვ})$$

$$\beta_0 > 0, \beta_1 > 0, \beta_2 > 0,$$

სადაც β_1 , β_2 კოეფიციენტები გვიჩვენებს მშპ-ზე, უპი-ებსა და საგარეო ვაჭრობაში განხორციელებული ცვლილებების ზემოქმედებას საქართველოში.

რეგრესული ანალიზის ძირითადი შედეგები გვიჩვენებს, რომ უპი-ები დადებითად ზემოქმედებს ეკონომიკურ ზრდაზე (იხ. დანართი 1).

რეგრესული ანალიზის შედეგი და ინტერპრეტაცია გამოისახება განტოლების სახით:

$$\text{მშპ} = 1834.840 + 3.327(\text{უპი}) + 0.882(\text{სვ})$$

კოეფიციენტი 3.327 გულისხმობს, რომ უპი-ების თითოეული ერთეულის ზრდით ნავარაუდევია მშპ ზრდა 3.327 ერთეულით. კოეფიციენტი მნიშვნელოვანია, რადგან მისი P- მნიშვნელობა არის 0.05 ($0.000 > 0.005$), მაშინ, როდესაც სხვა ცვლადები მუდმივია. სვ-ის ერთი ერთეულით ზრდა კი გამოიწვევს მშპ-ის 0.882 ერთეულით გადიდებას, მისი P-მნიშვნელობის კოეფიციენტი (0.000) ასევე მნიშვნელოვანია რამდენადაც ის ნაკლებია 0.05, როდესაც (უპი-უცვლელია). სტანდარტული B-კოეფიციენტი შეადგენს 0.542 და გვიჩვენებს, რომ უპი-ების გადიდება სტანდარტული დევიაციით (587.51 აშშ დოლარი), გამოიწვევს მშპ-ს ზრდას შესაბამისად 0.542 სტანდარტული დევიაციით. სტანდარტული გადახრა მშპ-თვის არის 3606.72 (იხ.ცხრ.1.7) რაც წარმოშობს ცვლილებას 1954.84 ოდენობით ($0.542 * 3606.72$). აქედან გამომდინარე, ყოველ დახარჯულ 587.51 მლნ დოლარზე მშპ-ს დამატებით შეიძლება მიღებულ იქნას 954.84 მლნ დოლარი. საგარეო ვაჭრობისთვის სტანდარტული $\beta = 0.591$ გულისხმობს შემდეგს: თუ საგარეო ვაჭრობა გაიზრდება ერთი სტანდარტული დევიაციით, მაშინ მშპ გაიზრდება 0.591 სტანდარტული გადახრით. საგარეო ვაჭრობისთვის სტანდარტული გადახრა არის 2418.37, რაც მოიცავს ცვლილებას 1429.25 ოდენობით ($0.591 * 2418.37$). შესაბამისად, თუ საგარეო ვაჭრობის მოცულობა გაიზრდება 0.591 სტანდარტული გადახრით, მაშინ მშპ -ის დამატებით 1429.25 მლნ დოლარის მიღებაა მოსალოდნელი.

ამრიგად, ჩატარებული რეგრესული ანალიზით R-კვადრატი შეადგენს 0.933, რაც გულისხმობს, რომ დაახლოებით 93.3%-ის ცვალებადობა აიხსნება უპი-სა და მშპ-ში არსებული ცვლილებებით, მაშინ, როდესაც მხოლოდ 6.7%-ის ცვალებადობაა გამოწვეული სხვა ფაქტორთა ცვლილებებით, დაზუსტებული R-კვადრატი – 92.1% მიუთითებს უპი-ს, სვ-სა და მშპ-ს შორის მჭიდრო

დამოკიდებულებაზე. საბოლოო ანგარიშით, რეგრესული ანალიზის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ უპი-ების შემოსვლამ 1997-2010 წწ-ში საქართველოში განაპირობა კაპიტალის ზრდა, ანუ ხელი შეუწყო კაპიტალის დაგროვებას, რამაც სტიმული მისცა და განაპირობა ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდა, რომლის გარეშეც საქართველოში არსებული სიღარიბისა თუ სხვა პრობლემების დაძლევა შეუძლებელი იქნება. ქვეყანაში უპი-ები ძირითადად მიმართულია მომსახურების, კავშირგაბმულობასა და ტრანსპორტის სფეროებში, ამასთან, საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტში არ არსებობს ადეკვატური ინფორმაცია საწარმოებში მოწინავე ტექნოლოგიებისა და უნარ-ჩვევების პარალელური რეჟიმით გავრცელების პოზიტიური ეფექტების შესახებ. მსოფლიო პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ უპი-ების იმპორტი სასარგებლოა მაშინ, როდესაც ინვესტიციების შემოდინებით მასპინძელი ქვეყანა იძენს თანამედროვე მენეჯერულ ჩვევებსა და მოწინავე ტექნოლოგიებს. ჩვენი აზრით, გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის მისაღწევად და მოსახლეობის ცხოვრების დონის გასაუმჯობესებლად, ჩვენი ქვეყანით, რომელიც ადგილობრივი ბაზრის არასაკმარისი ტევადობით ხასიათდება, უცხოელი ინვესტორების დაინტერესება უმნიშვნელოა, ასეთ შემთხვევაში ინვესტიციების მოზიდვა შესაძლებელია ქვეყანაში იაფი რესურსების არსებობით. ასეთ დროს გონივრული და მიზანშეწონილია უპი-ები დაბანდდეს ისეთ დარგებში, რომლებიც საექსპორტო პროდუქციის ფართომასშტაბიან წარმოებაზეა ორიენტირებული და შესაძლებელია ქვეყნის ფარგლებს გარეთ მისი მომგებიანი რეალიზაცია. უპი-ების დაბანდება პრიორიტეტულ დარგებში ხელს შეუწყობს მიმდები ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებასა და ეკონომიკურ ზრდას. ამდენად, უპი-ების დაბანდების წახალისება ექსპორტზე ორიენტირებულ დარგებში ხელს უწყობს ქვეყანაში უცხოური ვალუტის ზრდას, რაც გრძელვადიან პერიოდში

უზრუნველყოფს საგარეო ვაჭრობის ბალანსის დადებით სალდოს. საბოლოო ანგარიშით, უპი-ების განმახორციელებელი ტეკ-ები, რომელთა მიზანი მოგების მაქსიმიზაცაა, უპი-ებს აბანდებენ ყველაზე დინამიური და სტაბილური ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში.

რეციპიენტ ქვეყნებში არსებული საწარმოო სიმძლავრეთა პოტენციალი ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ფაქტორია, რომლის მეშვეობითაც უპი-ები დადებითად ზემოქმედებს მასპინძელი ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე. დღეისათვის საქართველოს ეკონომიკისათვის მეტად მნიშვნელოვანია ქვეყნის საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესება და დიდი ოდენობით უპი-ების ნაკადების მოზიდვა. ამ მხრივ გონივრულია უცხოურ ინვესტორთათვის საგადამხდელო პრივილეგიების დაწესება, განსაკუთრებით სპეციალური შეღავათების შეთავაზება იმ ინვესტორთათვის, რომლებიც კაპიტალს დააბანდებენ ექსპორტზე ორიენტირებულ დარგებში და ქვეყანაში ახალ სამუშაო ადგილებს შექმნიან. ამისათვის აუცილებელია უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის სტრატეგიაში თვალსაჩინო ცვლილებების განხორციელება. ქვეყნისათვის მეტად მნიშვნელოვანია იმ მექანიზმების დახვეწა და სრულყოფა, რომელიც დაიცავს აქციონერთა უფლებებს. ამით პოტენციურ უცხოელ ინვესტორებს მიეცემათ მოტივი, კაპიტალდაბანდება განახორციელონ საქართველოს ეკონომიკაში.

აღნიშნულ თავში ჩამოყალიბებულია გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების განმსაზღვრელი დეტერმინანტები (ბაზრის მასშტაბი და პოტენციალი, ბუნებრივი რესურსები, შრომის ხარჯები, მასპინძელი ქვეყნის გახსნილობა და ორმხრივი სავაჭრო გამოცდილება, განვითარების ოფიციალური დახმარება (ODA), მაკროეკონომიკური ფაქტორები, ფისკალური დეფიციტი, გეოგრაფიული და კულტურული სიახლოვე,

ინსტიტუციური ფაქტორები, ინფრასტრუქტურა). ამრიგად, ჩვენს მიერ გაანალიზებულ უპი-ების განმსაზღვრელ ძირითად ფაქტორებს ორ ურთიერთდაკავშირებულ შედეგამდე მივყავართ:

- 1.1. ამჟამად ტეკ უფრო მეტად აფასებენ მიმღებ ქვეყნებს იქ განხორციელებული საინვესტიციო პოლიტიკის საფუძველზე, ვიდრე გასულ წლებში. აღნიშნული პოლიტიკის გატარება მოიცავს სასურველი საინვესტიციო კლიმატის შექმნას, კონკრეტულად კი იმ აქტივებისათვის სპეციფიკური ადგილმდებარეობის შექმნას, რომლითაც დაინტერესებულნი არიან ტეკ-ები;
- 1.2. უპი-ების განმსაზღვრელი ტრადიციული დეტერმინანტების მნიშვნელობა დღეისათვის თანდათან მცირდება. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული დეტერმინანტები ჯერაც არსებობს, თუმცა გლობალიზაციის პროცესის განვითარებასთან ერთად, მათი მნიშვნელობა თანდათან მცირდება. უფრო კონკრეტულად კი უპი-ების ერთ-ერთი ყველაზე ტრადიციული განმსაზღვრელი ფაქტორის, როგორცაა ეროვნული ბაზრის მასშტაბის მნიშვნელობა საგრძნობლად შემცირდა. ამავდროულად, მასპინძელი ქვეყნის ინფრასტრუქტურის განვითარების ხარისხი, სასურველი ბიზნესგარემოს შექმნა და კვალიფიციური სამუშაო ძალის არსებობა წარმოადგენს უპი-ების მოზიდვის განმსაზღვრელ დეტერმინანტებს.

თავი II. საინვესტიციო პოლიტიკის განვითარების ინსტრუმენტები

თანამედროვე პერიოდში განვითარებადი ქვეყნები სულ უფრო მეტად არიან დაინტერესებულნი, უპი-ებთან მიმართებით აქტიური საინვესტიციო პოლიტიკა გაატარონ. აღნიშნულ თავში განხილულია

უპი-ების აქტიური და პასიური პოლიტიკის ანალიზი. შემუშავებულია საინვესტიციო პოლიტიკის ინსტრუმენტების პრაქტიკული მოქმედება.

უპი-ს მოზიდვის პასიური პოლიტიკა. ასეთი ტიპის პოლიტიკის განხორციელებისას მთავრობები აქტიურად არ ეძიებენ უპი-ის ნაკადებს, მიუხედავად მათ ქვეყანაში ისეთი შეფარდებითი უპირატესობის არსებობისა, როგორცაა გეოგრაფიული მდებარეობა, ბუნებრივი რესურსების ხელმისაწვდომობა, დაბალი შრომის დანახარჯები, საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ბაზა, რომელთა დახმარებითაც რეგულირდება უპი-ების ნაკადები.

უპი-ების მოზიდვის აქტიური პოლიტიკა. აქტიური პოლიტიკის განხორციელებისას, მიმღები ქვეყნები უპი-ების მოზიდვის პროცესში ძირითადად ეფუძნებიან არა მარტო მასპინძელ ქვეყანაში შეფარდებითი უპირატესობის არსებობას, არამედ გამჭვირვალე საკანონმდებლო ბაზას, მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას, ინტელექტუალურ საკუთრებას, კერძო უცხოელი ინვესტორების დაცვას. სტრუქტურა აგებული უნდა იყოს ქვეყნის სტრატეგიული მიზნების შესაბამისად, რომელიც უკავშირდება მათი ეკონომიკის პოზიტიურ განვითარებას, მიღებულს უპი-ების გარკვეული ოდენობის შემოდინებით. აქტიური პოლიტიკა უკავშირდება უფრო პროდუქტიული ინვესტიციების მოზიდვას ვიდრე პორტფელური, სპეკულაციური ინვესტიციების ნაკადების შემოდინებას ქვეყანაში.

განვითარებად ქვეყნებში უპი-ების პოლიტიკის ინსტრუმენტების განხორციელების დადებითი და უარყოფითი მხარეების შეფასებისას გამოვყოფთ ორ მნიშვნელოვან საკითხს: განახორციელონ თუ არა რეციპიენტმა ქვეყნებმა ლიბერალური პოლიტიკა თუ უპირატესობა მიანიჭონ უპი-თა რეგულირებას. ყველა ინდუსტრიულად განვითარებული თუ განვითარებადი ქვეყანა ეკონომიკის განვითარების პროცესში მოქმედებს საერთო პრინციპებით და იყენებს სხვადასხვა

ხერხებს, თუმცა სხვადასხვა ხარისხითა და დოზით. ზოგადად, დარგის დაცულობა უნდა მოიაზრებოდეს, როგორც დროებითი სტადია ეკონომიკური თავისუფლების, თავისუფალი საერთაშორისო ვაჭრობისა და ინვესტიციათა დაბანდების მისაღწევად. მსოფლიო ეკონომიკაში ქვეყნები ხასიათდებიან ინდუსტრიალიზაციის სხვადასხვა დონით და არასრულყოფილი ბაზრებით. ყოველივე აღნიშნული ხელს უშლის საერთაშორისო კონკურენციის არსებობას, რაც ასტიმულირებს ეფექტიანი ინდუსტრიალიზაციის პროცესს ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებში. ამ მხრივ მეტად გონივრულია, განვითარებადმა ქვეყნებმა ხელი შეუწყონ “ახალგაზრდა დარგების” საქმიანობის გაფართოებას უცხოური ინვესტიციების რეგულირების დახმარებით. რეგულირებას უნდა ჰქონდეს არჩევითი ხასიათი და დარგის დაცულობის ხარისხი არ უნდა იყოს გადაჭარბებული, ამასთან უნდა იყოს სუსტად პროტექციონისტური იმისათვის, რომ ხელი შეუწყოს დაბალანსებულ და ორმხრივად მომგებიან უცხოური კონკურენციის არსებობას.

ფართო გაგებით უპი-ების პოლიტიკის ინსტრუმენტები მოიცავს განვითარების 3 ძირითად სტადიას: უცხოურ ინვესტიციათა სტიმულირების პირველ სტადიაზე მნიშვნელოვანია ეკონომიკის გახსნილობა, მეორე ეტაპზე ქვეყნის შიგნით იქმნება საინვესტიციო საბჭო ან ინვესტიციათა ხელშემწყობი სააგენტოები. განვითარებადი ქვეყნების უმეტესობა ინვესტიციათა სტიმულირების პირველი სტადიიდან გადავიდა მეორე ეტაპზე, ხოლო მესამე ეტაპზე კი უკვე ხორციელდება მიმღები ქვეყნის მიერ ორიენტაცია კონკრეტული ინვესტიციების მოზიდვისკენ. ამ მხრივ საქართველომ გაიარა I და II სტადია და უნდა დაიწყოს III სტადიის რეალიზება.

ამავე თავში განსაზღვრულია რეგიონული ინტეგრაციის ზეგავლენა რეგიონის წევრ ქვეყნებზე უპი-ების სახეების მიხედვით. აღნიშნული ეხება კერძოდ, ჰორიზონტალურად და ვერტიკალურად

ორიენტირებულ უპი-ებს. ჰორიზონტალური უპი-ები ეფუძნება ორი ძირითადი ფაქტორის არსებობას: დადებითი სავაჭრო დანახარჯებისა და ფირმათა დონეზე მასშტაბის ეკონომიას. აღნიშნული სახის ინვესტიციების ძირითადი მიზანია თავიდან აიცილოს სატრანსპორტო დანახარჯები და მიიღოს საგარეო ბაზრებზე იოლი წვდომა. ქვეყნებს შორის რეგიონული სავაჭრო შეთანხმებები ამცირებს შიდა რეგიონულ ჰორიზონტალურ უპი-ებს, რამდენადაც რეგიონის ფარგლებში სხვა ქვეყნების მომსახურება ვაჭრობით შედარებით იაფია, ვიდრე საზღვარგარეთ ფილიალების დაარსება და ხარჯების გაღება. ჰორიზონტალური უპი-ები ძირითადად ორიენტირებულია, გავიდეს საგარეო ბაზრებზე, მაშინ, როდესაც ვერტიკალური უპი-ები ემსახურება ადგილობრივ ბაზრებს და საფუძვლად უდევს განსხვავება ქვეყნებს შორის წარმოების ფაქტორთა მოცულობაში. მცირე სავაჭრო დანახარჯები სტიმულს აძლევს ვერტიკალურ უპი-ებს და, პირიქით, აბრკოლებს ჰორიზონტალურს, რადგანაც მათი შემცირება ნაკლებად აისახება ვერტიკალური უპი-ების წარმოების ფაქტორთა ფასებში. სავაჭრო დანახარჯების შემცირებისას წარმოება გადაადგილდება მდიდარი ქვეყნიდან, მაგალითად, აშშ-დან, ისეთ ქვეყნებში, როგორცაა, ჩინეთი და მექსიკა, სადაც სამუშაო ძალა შედარებით იაფია, მაგრამ ნაკლებად მწარმოებლური.

შეთანხმებები რეგიონულ ინტეგრაციაზე, როგორც უპი-ების ადგილმდებარეობის განმსაზღვრელი ფაქტორის განვითარებადი ქვეყნებისათვის, მნიშვნელოვანი განხილვის საგანია. რეგიონული ინტეგრაციის შეთანხმებები დაჯგუფების წევრ ქვეყნებს შორის ბაზარს ნაკლებად დაცულს ხდის და, შესაბამისად, ასუსტებს ფირმების მოტივს, განახორციელონ ინვესტირება. საქართველოს მიერ პარტნიორ ქვეყნებთან რეგიონულ პროგრამებში აქტიური მონაწილეობა ხელს შეუწყობს ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების

შემოსვლას. მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე საქართველოში შიდა ინვესტიციების სიმცირიდან და ქვეყნის საგარეო ვაჭრობის დაბალი დონიდან გამომდინარე ეკონომიკური განვითარების დონის ამაღლება უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და პარტნიორ ქვეყნებთან საგარეო ვაჭრობის ინტენსიფიკაციის დონეზეა დამოკიდებული.

თავი III. ბიზნესსტრატეგიის მდგრადი განვითარება განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებისთვის

მესამე თავში განხილულია ისეთი რთული და კომპლექსური პროცესი, როგორცაა - ტექნოლოგიური ტრანსფერტი. ტექნოლოგიათა გადაცემასთან დაკავშირებით, განვითარებადი ქვეყნების სტრატეგიამ დროთა განმავლობაში განიცადა უპი-თან მიმართებით არსებული შეზღუდული მიდგომებიდან, ტეკ-ებზე დამოკიდებულ სტრატეგიაზე გადასვლა. ამ უკანასკნელში იგულისხმება უპი-ების მოსაზიდად აქტიური გზების ძიება, ერთი მხრივ, უნარ-ჩვევების დანერგვითა და ინსტიტუციური მშენებლობით, ხოლო, მეორე მხრივ, პასიური პოზიციის დაკავებით და ორიენტაციით ინვესტიციებისთვის სასურველი გარემოს შექმნაზე. პრაქტიკაში განვითარებადი ქვეყნების უმეტესობა არსებულ სტრატეგიათა კომბინაციას იყენებს. აღსანიშნავია, რომ მთავრობის მიერ არჩეული ნებისმიერი სტრატეგია დაკავშირებულია როგორც სარგებლის მიღებასთან, ასევე რისკებთანაც, რისთვისაც აუცილებელია შერჩეული პოლიტიკით მიღებული სარგებლის მაქსიმიზება და შესაბამისად რისკების მინიმიზება.

უცხოური ინვესტიციებისთვის დამახასიათებელია დამატებითი ფინანსური სარგებელი, ტექნოლოგიური დიფუზია და კავშირების სტიმულირება უცხოურ და ადგილობრივ ფირმებს შორის, ზრდის

ინოვაციურ ძალისხმევას. აღსანიშნავია, რომ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები ეფექტიანია მხოლოდ მასპინძელი ქვეყნის მიერ ტექნოლოგიის ათვისების მაღალი დონის პირობებში. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ეკონომიკის განვითარებაზე უპი-ების ზემოქმედების შესაფასებლად საჭიროა დადგინდეს მის პარალელურად, შესაბამისი მოცულობით იზრდება თუ არა თანამედროვე ტექნოლოგიები და მენეჯერული ჩვევები და, რაც მთავარია, წარმოიქმნება თუ არა ამით ახალი შესაძლებლობები მომიჯნავე დარგებსა და საერთოდ, ბიზნესის განვითარებისათვის. უპი-ების იმპორტი სასარგებლოა მაშინ, როდესაც ინვესტიციების მთლიანი მოცულობის ზრდა განაპირობებს ახალი ტექნოლოგიებისა და მენეჯერული ჩვევების ათვისებას. საქართველოს მდგრადი ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის მნიშვნელოვანი მიმართულებაა მოწინავე ტექნოლოგიებისა და მეწარმეობის სტიმულირება. ეკონომიკური განვითარებისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ინოვაციებსა და ახალ ტექნოლოგიებზე ორიენტირებული სტრატეგიის შემუშავება, რაც ქვეყანას შესაძლებლობას მისცემს, განავითაროს პრიორიტეტული დარგები და აამაღლოს მისი კონკურენტუნარიანობა მსოფლიო მასშტაბით.

მოცემულ თავში, ასევე გაანალიზებული და შეფასებულია უცხოური ფილიალების წვლილი მასპინძელი ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაში. უცხოურ კომპანიათა ფილიალები არსებითი ხელშემწყობი ფაქტორია ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისათვის, რამდენადაც უზრუნველყოფს ახალი პროდუქციისა და პროცესების დანერგვას, ამასთან, ასტიმულირებს ტექნოლოგიური და მენეჯერული უნარ-ჩვევების გავრცელებას. მიღებული ცოდნა მნიშვნელოვანია ქვეყნის ფარგლებში მუშახელის უნარ-ჩვევებისა და ინოვაციური შესაძლებლობების განვითარებისათვის, რამდენადაც

გამოცდილება, რომელსაც ინდივიდუალურად იძენს მუშა, ხელს უწყობს ეროვნული საინოვაციო სისტემის შექმნას. აღსანიშნავია, რომ მომხმარებლები და მიმწოდებლები, რომლებიც თანამშრომლობენ უცხოურ ფილიალებთან, ერთვებიან და სარგებლობენ ზოგიერთი ტექნოლოგიით რომელიც შემოედინება მასპინძელ ქვეყნებში.

ამავე თავში, საქართველოს ბიზნესგარემოს ანალიზის საფუძველზე, გამოვლენილია მასში არსებული პრობლემები, როგორც საკანონმდებლო-ნორმატიულ, ასევე ინსტიტუციურ დონეზე. ჩვენი ქვეყნის ბიზნესგარემოს განვითარებისათვის ჯერ კიდევ არახელსაყრელი პირობებია შექმნილი. ქვეყნის ბიზნესგარემოს ფორმირების პროცესში ჯერ კიდევ ბევრი პრობლემა და ნაკლოვანებაა გადასაჭრელი. აუცილებელია, სახელმწიფომ შექმნას ისეთი სამართლებრივი გარემო, რომელიც ხელს შეუწყობს საბაზრო მექანიზმების ეფექტიან ფორმირებას და უზრუნველყოფს ყველა ეკონომიკური სუბიექტის ზრდის თანაბარ შესაძლებლობებს და შემოსავლების სამართლიან გადანაწილებას. ჩვენ ვფიქრობთ საქართველოში არსებული საკრედიტო რესურსების დიდი დეფიციტი, მაღალი საპროცენტო განაკვეთები ბიზნესის განვითარების ერთერთი მნიშვნელოვანი ხელისშემშლელი ფაქტორია, ამასთან აღსანიშნავია ამჟამად საქართველოში საგადასახადო განაკვეთების მაღალი დონე, რაც მეწარმეთა სამართლიან უკმაყოფილებას იწვევს. დაბეგვრის სისტემაში არსებული ნაკლოვანებები სერიოზული დამაბრკოლებელი ფაქტორია ქვეყნაში მეწარმეობის განვითარებისთვის. აღნიშნულის აღმოსაფხვრელად აუცილებელია ისეთი საგადასახადო კანონის შექმნა, რომელიც მსხვილ, საშუალო და მცირე მეწარმეების დიფერენციაციას შეუწყობს ხელს. ამასთანავე აუცილებელია მცირე მეწარმეებისთვის ბიზნესის დაწყების საწყის ეტაპზე დაწესდეს შეღავათიანი პირობები. ბიზნესგარემოს ფორმირების პროცესში არსებული პრობლემების გადასაჭრელად საჭიროა მიზანმიმართული სახელმწიფო პოლიტიკის

გატარება, რაც უზრუნველყოფს ქვეყნის გრძელვადიანი სოციალურ-ეკონომიკური მიზნებისა და ამოცანების გადაწყვეტასა და შეუფერხებელ ეკონომიკურ ზრდას.

მეცნიერული სიახლე

- შემოთავაზებულია უპი-ების ფორმების დეტალური ანალიზი და დადგენილია საქართველოში ცალკეული ფორმის უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების, კერძოდ “შერწყმა-შთანთქმის” როლი, ქვეყანაში სწორი საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებისათვის;
- შემუშავებულია უპი-ების რეციპიენტი ქვეყნის (საქართველოს) ეკონომიკურ ზრდაზე ზეგავლენის დადგენის ორიგინალური ეკონომეტრიკული მოდელი. ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მოდელი მოიცავს სამ ცვლადს: უცხოურ პირდაპირ ინვესტიციებს, მთლიან შიგა პროდუქტსა და საგარეო ვაჭრობას. ცვლადებს შორის კავშირი წარმოდგენილია მათემატიკური განტოლების სახით და დადგენილია მათი ზეგავლენა მშპ-ზე. ამ მოდელის გამოყენების არეალი არ შემოიფარგლება მხოლოდ საქართველოთი, ის შეიძლება გამოყენებულ იქნას ინვესტიციური პროცესების ანალიზისთვის ცალკეული გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების მიხედვითაც.
- შემუშავებულია მათემატიკურ-სტატისტიკური მოდელის ინტეგრირებული სისტემა, რომელიც მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების რეგულირების მექანიზმისთვის. ის იძლევა სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის, არსებული მდგომარეობისა და უპი-ების შესახებ საპროგნოზო ვარიანტების ანალიზის შესაძლებლობებს, რაც მნიშვნელოვანია მისაღები გადაწყვეტილებების დასაბუთებულობის დონის ასამაღლებლად;

- გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ჩამოყალიბებულია უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების განმსაზღვრელი დეტერმინანტები (ბაზრის მასშტაბი და პოტენციალი, ბუნებრივი რესურსები, შრომის ხარჯები, მასპინძელი ქვეყნის გახსნილობა და ორმხრივი სავაჭრო გამოცდილება, განვითარების ოფიციალური დახმარება (ODA), მაკროეკონომიკური ფაქტორები, ფისკალური დეფიციტი, გეოგრაფიული და კულტურული სიახლოვე, ინსტიტუციური ფაქტორები, ინფრასტრუქტურა) დადგენილია მათი ზეგავლენა საინვესტიციო აქტივობაზე;
- სქემატურად წარმოდგენილია უპი-ების აქტიური და პასიური პოლიტიკის ანალიზი. შემუშავებულია საინვესტიციო პოლიტიკის ინსტრუმენტების პრაქტიკული მოქმედების მექანიზმი; აღნიშნული მექანიზმი შეიძლება გამოყენებულ იქნას ხელისუფლების მიერ, ინვესტიციათა მოზიდვის სტრატეგიების განსაზღვრისა და უპი-ების აქტიურ პოლიტიკის გატარების პროცესში;
- საქართველოს ბიზნესგარემოს ანალიზის საფუძველზე, გამოვლენილია მასში არსებული პრობლემები, როგორც საკანონმდებლო-ნორმატიულ, ასევე ინსტიტუციურ დონეზე.

სადისერტაციო ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

მდგომარეობს უპი-ების როლისა და საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე მისი ზემოქმედების შეფასებაში. კვლევის შედეგები და დასკვნები შეიძლება გამოყენებულ იქნას ხელისუფლების შესაბამისი ორგანოების მიერ, ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემოსა და უპი-ების მოზიდვის სტრატეგიების განსაზღვრის და უპი-ების აქტიურ პოლიტიკის გატარების პროცესში. ნაშრომში განხილული საკითხების გამოყენება მიზანშეწონილია საერთაშორისო ბიზნესის სალექციო კურსში, ინვესტიციების თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების შესწავლისას.

ნაშრომის აპრობაცია: სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები აისახა დისერტანტის საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაზე წარდგენილ მოხსენებებში, სამეცნიერო-საჟურნალო პუბლიკაციებში, სამეცნიერო შრომების კრებულში, ნაშრომის ცალკეული სამეცნიერო სიახლეები წარდგენილ იქნა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო, ასევე თესალონიკის ალექსანდრეს სახელობის ტექნოლოგიურ უნივერსიტეტში ორგანიზებულ კოლოქვიუმებზე. დისერტაციის ავტორი ერასმუს მუნდუსის „კავშირების გაფართოება, მოქმედება 2 - თანამშრომლობა საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის ქვეყნებთან“ პროგრამის ჩარჩოებშიერთი წელი იმყოფებოდა დოქტორანტთა გაცვლითი პროგრამით, სადაც მას ხელმძღვანელობას უწევდა ცნობილი ევროპელი მეცნიერი, პროფესორი ქრისტოს სარმანიოტისი.

გამოქვეყნებული ნაშრომები:

1. “გლობალური ფინანსური კრიზისის ზეგავლენა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დინამიკის ტენდენციებზე”, საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი ”ეკონომიკა”, 3-6, 2010, გვ. 97-108.
2. “საქართველოს საგარეო ვაჭრობის განვითარების ტენდენციები”, საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი “ეკონომისტი”, 2, 2010, გვ.50-54.
3. ”უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ფორმების ზეგავლენა რეციპიენტი ქვეყნის ბიზნესის განვითარებაზე”, საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი ”ეკონომიკა”, 11-12, 2012, გვ. 6-11.
4. “ტექნოლოგიათა ტრანსფერტი – ინვესტიციათა მიმღები ქვეყნის განვითარების ხელშემწყობი ფაქტორი”, ჟურნალი “ეკონომიკა და ბიზნესი”, ნოემბერ-დეკემბერი, 2012, გვ. 101-112.

5. "How FDI influences economy development of Eastern Europe",Kuwait Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review Vol. 1, No.6; February 2012, pp.35-44

სადისერტაციო ნაშრომის სტრუქტურა

შესავალი

თავი I. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები

- 1.1. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ფორმები და საფუძვლები
- 1.2. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზეგავლენა საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაზე
- 1.3. უცხოური ინვესტიციების განმსაზღვრელი ფაქტორები გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში

თავი II. საინვესტიციო პოლიტიკის განვითარების ინსტრუმენტები

- 2.1. საინვესტიციო პოლიტიკის როლი უცხოური კაპიტალის მოზიდვის პროცესში
- 2.2 უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები – წარმოების ინტერნაციონალიზაციის მასტიმულირებელი ფაქტორი
- 2.3. რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაციის ზეგავლენა უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზრდაზე

თავი III. ბიზნესსტრატეგიის მდგრადი განვითარება გარდამავალი და განვითარებადი ეკონომიკის ქვეყნებისთვის

- 3.1. ტექნოლოგიური ტრანსფერტი – მასპინძელი ქვეყნის მდგრადი განვითარების ხელშემწყობი ფაქტორი
- 3.2. უცხოური ფილიალების წვლილი მასპინძელი ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაში
- 3.3. საქართველოს ბიზნესგარემოს ფორმირების პრობლემები და გაუმჯობესების შესაძლებლობები

დასკვნები

გამოყენებული ლიტერატურის სია

დანართები